

Date: 17th December-2024

**HUDUDLARDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ORQALI
BARQAROR RIVOJLANISHGA ERISHISH**

Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich

Buxoro muhandislik texnologiya instituti tayanch doktoranti

t.t.xojiyev@buxdu.uz

telefon raqam: (+998)973074757

Annotatsiya. Mazkur maqolada hududlarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish orqali barqaror rivojlanishga erishish masalalari yoritilgan. Raqamli texnologiyalarni joriy etishning iqtisodiy va ijtimoiy jihatlari tahlil qilinib, samaradorlikni oshirish, xizmat sifatini yaxshilash va hududiy raqobatbardoshlikni kuchaytirish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish orqali barqaror iqtisodiy o'sish, yangi ish o'rinlari yaratish va ijtimoiy farovonlikka erishish imkonini berishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, raqamli texnologiyalar, hududiy rivojlanish, iqtisodiy samaradorlik, raqamli infratuzilma, ijtimoiy farovonlik, innovatsion rivojlanish.

Kirish

XXI asrda raqamli texnologiyalar jamiyat va iqtisodiyotning barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Hududlarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish barqaror rivojlanishni ta'minlashning muhim shartiga aylandi. Raqamli texnologiyalar orqali iqtisodiy jarayonlarning samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va ijtimoiy adolatni kuchaytirish imkoniyati yuzaga kelmoqda. Ushbu maqolada hududlarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning ahamiyati, usullari va istiqbollari ilmiy yondashuv asosida ko'rib chiqiladi.

Raqamli iqtisodiyot — bu raqamli texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va raqamli infratuzilma asosida faoliyat yurituvchi iqtisodiy tizimdir. Raqamli iqtisodiyotda ishlab chiqarish, taqsimlash, ayirboshlash va iste'mol qilish jarayonlari raqamli texnologiyalar vositasida amalga oshiriladi.

Raqamli iqtisodiyot iqtisodiy o'sishni jadallashtirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, elektron tijorat platformalari mahalliy tadbirkorlarga global bozorga chiqish imkonini beradi, bu esa ularning daromadini oshiradi va yangi ish o'rinlari yaratadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2018-yil 28-dekabrda 2019 yil uchun mo'ljallangan eng muhim ustuvor vazifalar haqidagi Oliy Majlisga Murojaatnomasida "Iqtisodiyotning barcha sohalarini raqamli texnologiyalar asosida yangilashni nazarda tutadigan Raqamli iqtisodiyot milliy konsepsiyasini ishlab chiqishimiz kerak. Shu asosda "Raqamli O'zbekiston-2030" dasturini hayotga tatbiq etishimiz zarur. Raqamli iqtisodiyot yalpi ichki mahsulotni kamida 30 foizga o'stirish, korrupsiyani keskin kamaytirish imkonini beradi. Nufuzli xalqaro tashkilotlar o'tkazgan tahlillar ham buni tasdiqlamoqda" deya ta'kidlagan edi. Mamlakatimizda "Raqamli O'zbekiston - 2030"

Date: 17thDecember-2024

strategiyasi doirasida barcha tarmoqlar va sohalarda, jumladan, davlat boshqaruvi, ta'lim, sog'liqni saqlash va qishloq xo'jaligida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.[1]

Raqamli iqtisodiyot bu – yangi texnologiyalar, platformalar va biznes modellarni yaratish va ularni kundalik hayotga taqdim etish orqali iqtisodiyotni faollik bilan oshirishdir. Raqamli iqtisodiyot tushunchasi unchalik uzoq bo'lmagan vaqtda, 1995-yili Massachusetts universitetida amerikalik dasturchi Nikolas Negroponte tomonidan aniqlangan bo'lib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini intensiv rivojlanishining eski iqtisodiyotdan yangi iqtisodiyotga o'tish haqida gapirib o'tgan. [2]

Raqamli iqtisodiyot– bu jamiyat ne'matlarini ishlab chiqarish, taqsimlash va iste'mol qilish jarayonlarida elektron hamda axborotkommunikatsion texnologiyalarini keng joriy etishni ko'zda tutadigan insonning xo'jalik faoliyatini tadqiq etuvchi fandır.[3]

Raqamli iqtisodiyot ikki xil turli tushunchalarni ifodalash uchun ishlatiladi. Birinchidan, raqamli iqtisodiyot – bu rivojlanishning zamonaviy bosqichi hisoblanib, u ijodiy mehnat va axborot ne'matlarining ustuvor o'rni bilan tavsiflanadi. Ikkinchidan, raqamli iqtisodiyot – bu o'ziga xos tushuncha bo'lib, uning o'rganish obyekti axborotlashgan jamiyat hisoblanadi.[4]

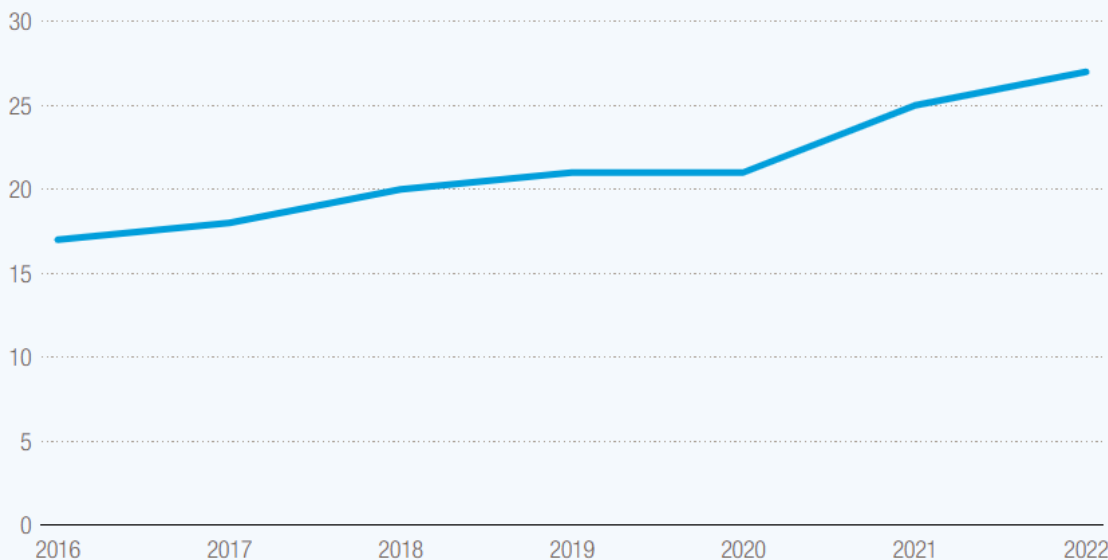
Birlashgan Millatlar Tashkiloti 2015-yilda “Barqaror rivojlanish bo'yicha 2030 kun tartibi”ni qabul qilganidan beri jahon davlatlari iqtisodiy omillar, resurslardan foydalanish va ijtimoiy tenglik o'rtasida uyg'un muvozanatga erishish uchun kontekstga xos muammolarni hal qilishga intilmoqda. Hozirgi vaqtda raqamli iqtisodiyotning tez kengayishi, xususan, sun'iy intellekt va blokcheyn kabi sohalarda milliy iqtisodiy o'sishning yangi drayveri sifatida paydo bo'ldi. Raqamli iqtisodiyot innovatsion tarmoqlar ichida bilimlarning tarqalishini va axborot almashinuvini tezlashtiradi. Eng ilg'or texnologiyalardan foydalanadigan korporatsiyalar iqtisodiy samaradorlikka erishadi, bu esa texnologik yangilanishni boshqaradi va ekologik barqaror va yashil ishlab chiqarishga o'tishni osonlashtiradi.

Raqamlashtirish bizning yashash, ishlash, o'rganish, iste'mol qilish, qayta ishlash va biznes yuritish tarzimizni o'zgartiradi. Texnologik taraqqiyot, internetga keng kirish va smartfonlarning ko'payishi – 2010-yildan buyon yillik yetkazib berish ikki baravarga oshib, 2023-yilda 1,2 milliardga yetdi – onlayn tranzaksiyalarning eksponensial o'sishiga turtki berdi. 2021-yilda 2,3 milliard kishi onlayn xarid qildi, bu 2017-yilga nisbatan 68 foizga o'sdi. Jahon yalpi ichki mahsulotining qariyb to'rt dan uch qismini tashkil etuvchi 43 ta rivojlangan va rivojlanayotgan iqtisodidagi elektron tijorat savdosi 2022-yilda qariyb 27 trillion dollarga yetdi, bu 2021-yilga nisbatan 10 foizga ko'p.[5]

Elektron tijorat savdolari o'sishda davom etmoqda

43 rivojlangan va rivojlanayotgan iqtisodagi korxonalaridan elektron tijorat savdosi, joriy narxlarda trillionlab dollar, 2016–2022

1-rasm. Yevrostatning raqamli iqtisodiyot va jamiyat ma'lumotlar bazasi, Yevrostat tuzilmaviy biznes statistikasi ma'lumotlar bazasi va milliy statistika agentliklariga asoslangan. [6]

O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi va Birlashgan Millatlar Tashkilotining (BMT) Taraqqiyot Dasturining (UNDP) "Yoshlar imkoniyatlarini kengaytirish orqali raqamli iqtisodiyot va raqamli tadbirkorlikni rivojlantirish" qo'shma loyihasi — bu yoshlarning raqamli iqtisodiyot sohasida o'z imkoniyatlarini rivojlantirish, raqamli tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va kengaytirishga qaratilgan tashabbusdir. Loyihaning asosiy maqsadi yoshlarning raqamli ko'nikmalarini oshirish, raqamli tadbirkorlikni rivojlantirish, innovatsion g'oyalarni amalga oshirish, tadbirkorlikni rag'batlantirish, shu bilan birga, mamlakatimiz yoshlari uchun zamonaviy raqamli platformalarda ish o'rinlarini yaratish, IT sohasi va startap ekotizimini mustahkamlashni ko'zda tutadi. Bu yoshlarning iqtisodiy erkinliklarini oshirish, ish bilan ta'minlash va raqamli iqtisodiyotning o'sishiga yordam beradi.

2023-yildagi loyiha asosiy natijalariga ko'ra, 13 ta hududdan 304 nafar yosh xotin-qiz biznes-jarayonlarni raqamlashtirish bo'yicha o'qitildi, bu esa o'z tadbirkorlik tashabbuslarini yanada samarali boshqarish imkonini berdi. 160 nafar yosh startapi, jumladan, 35 nafar xotin-qiz biznes ta'limi va rivojlanishi sohasida qo'llab-quvvatlandi va bu ularning bozordagi mavqeini mustahkamlashga xizmat qildi. 8 ta hududda 24 ta xususiy o'quv markazlarida biznes jarayonlarini avtomatlashtirish bo'yicha raqamli yechimlar joriy etildi va bu ularning samaradorligini sezilarli darajada oshirdi. 853 nafar qishloq yoshlari o'z raqamli ko'nikmalarini oshirdi, bu esa ularning ish bilan ta'minlanish imkoniyatlari va iqtisodiy faolligini yuksaltiradi. Bundan tashqari, loyiha doirasida startaplar uchun biznes-

Date: 17thDecember-2024

inkubatsiya va akseleratsiya dasturlarini ishga tushirish va yuritish bo'yicha 3 ta metodik qo'llanma ishlab chiqildi hamda venchur moliyalashtirish va startap ekotizimini rivojlantirish masalalari bo'yicha davlat-xususiy muloqotining 4 ta sessiyasi tashkil etildi.[7]

Xulosa

Hududlarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish barqaror rivojlanishga erishishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish mahalliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy adolatni ta'minlash imkonini beradi. Shu sababli, hududlarda raqamli infratuzilmani rivojlantirishni tezlashtirish, yuqori tezlikdagi internet tarmoqlari va ma'lumotlar markazlarini yaratish, AKT ko'nikmalarini rivojlantirish dasturlarini amalga oshirish, raqamli savodxonlikni oshirish orqali mehnat bozorini rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish, sun'iy intellekt, IoT va Big Data texnologiyalaridan foydalanish, raqamli xizmatlar va elektron hukumatni rivojlantirish, davlat xizmatlarini onlayn taqdim etish orqali fuqarolarning davlat xizmatlaridan foydalanishini yengillashtirish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://president.uz/>
2. <https://uz.wikipedia.org/>
3. R.H. Ayupov, G.R. Boltaboeva. Raqamli iqtisodiyot asoslari. Darslik. T.: TMI, 2020, 575 bet
4. S.S.Gulyamov va boshqalar. Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalari. Toshkent. Iqtisod-Moliya, 2019 y. 379 bet
5. <https://unctad.org/news/making-e-commerce-and-digital-economy-work-all>
6. https://unctad.org/system/files/official-document/dtlecde2024d3_en.pdf
7. <https://gov.uz/oz/imv/news/view/21114>

